

Tidsskriftet Fønix, Årgang 2019, s. 156–164

Jesus set med en troende katoliks øjne

Anmeldelse af Paul Johnson, Jesus – en biografi skrevet af en troende

Mogens Müller, dr. theol., professor

Dette værk er licenseret under en Creative Commons Kreditering-IkkeKommerciel-IngenBearbejdelse 2.5 Danmark Licens.

Tidsskriftet Fønix
www.foenix1976.dk
ISSN 2446-175X

Jesus set med en troende katoliks øjne

Anmeldelse af Mogens Müller

Paul Johnson, *Jesus – en biografi skrevet af en troende*. Forord og oversættelse ved Bent Jensen. Hovedland 2019. 191 sider + 13 illustrationer i farver.

Paul Johnson, født 1928, præsenteres på omslaget af den nyoversatte bog *Jesus – en biografi skrevet af en troende* som britisk historiker, journalist og forfatter, og oversætteren, Bent Jensen, karakteriserer ham i sit forord som ”sprænglærd”. Så det er med visse forventninger, man går til værket, som vil være en biografi skrevet af en troende. At forfatteren er bekendende katolik, skulle ifølge oversætteren ikke betyde noget særligt i denne forbindelse. Det er nu ikke helt rigtigt, hvad vi skal se et par eksempler på. Oversætteren har desuden valgt at forsyne teksten med en række noter, hvoraf de fleste udgøres af forklaringer på gamle ord og begreber i teksten, idet Bent Jensen i sin oversættelse har valgt at citere Det Nye Testamente efter 1948-oversættelsen – selv om den indledningsvis hele tre gange hævdes at være fra 1931. Men 1931-oversættelsen omfattede alene Det Gamle Testamente, der altså først i 1948 blev fulgt op af en nyoversættelse af Det Nye Testamente. Når denne gamle oversættelse er foretrukket, er det for i hvert fald delvis at svare til Paul Johnsons brug af King James-Bibelen fra 1611.

Fremstillingen er opbygget med en Introduktion: Menneske og Gud, fulgt op af ni kapitler med disse overskrifter: 1. Fødsel, barndom og ungdom, 2. Døb, fristelse – og apostlene, 3. Faren ved miraklerne, 4. Hvad Jesus lærte – og hvorfor, 5. Poesi og lignelser, Spørgsmål og tavshed, 6. Møder: Mænd, kvinder, børn, gamle, 7. Jesu Nye Ti Bud, 8. Jesu dom og korsfæstelse, og 9. Genopstandelsen og kristendommens fødsel. Jeg vil ikke her gennemgå det hele kapitel for kapitel, men begrænse mig til at kortlægge biografiens forudsætninger og fremdrage nogle af dens karakteristika.

Denne bog er især påfaldende ved, at historikeren Paul Johnson her helt er trådt i baggrunden for den troende Paul Johnson. Og den tro, der kommer til syne, gælder i hvert fald også kilderne, det vil først og fremmest sige Det Nye Testaments fire evangelier, som angiveligt tages på ordet, også med hensyn til de forfatterangivelser, som disse i sig selv anonyme skrifter blev udstyret med i det 2. århundrede. Således er enhver skepsis endsige metodisk historisk-kritisk tilgang i denne fremstilling helt ude af billedet. Det diskuteres således ikke, hvilket af de fire skrifter, der måtte være det ældste, og om de senere har bygget videre på endsige kreativt genskrevet deres eventuelle forgængeres værker.

Paul Johnson postulerer dog dels, at der omkring år 50 fandtes biografier om Jesus på aramæisk, som dog senere er forsvundet (9), dels at Matthæusevangeliet er baseret på aramæiske kilder (21), hvor vi andre nok ville sige det græske Markusevangelium, som i øvrigt i overensstemmelse med en oldkirkelig tradition siges at gengive Peters erindringer (51).

Hvor oldkirkens teologer også regnede Matthæusevangeliet for en øjenvidneberetning, regner Paul Johnson alene Johannesevangeliet til denne kategori (12). Den ”viden”, evangelierne har om Jesu oplevelser i sit møde med mennesker, har vi, fordi ”han genfortalte dem til sine disciple, og det er på denne måde, at de nåede evangelisterne, som har nedskrevet dem for os” (98). Som Paul Johnson selv kan sammenfatte det: ”Jeg har fulgt de fire evangelisters tekst tæt. De bygger først og fremmest på Jesu Moder, Marias, erindringer; vidnesbyrd fra Peter, som Jesus altid betragtede som apostlenes leder, og som han betroede meget; på apostlenes individuelle erindringer og deres kollektive hukommelse, grundlaget for deres forkyndelse, efter at Jesus forlod dem; og endelig på Johannes’ beretning, et øjenvidne til mange af begivenhederne i Jesu mission” (169). Selv om historien om Jesu fødsel ”giver Jesu barndom en dejlig aura af en eventyrbog” (24), så kommer Paul Johnson ikke på noget tidspunkt på den tanke, at meget af det fortalte kan være fiktion i forkyndelsens tjeneste. Han kender alene til fakta.

Forfatteren, denne gang er det måske journalisten Paul Johnson, har en hang til at bringe tal. Allerede i introduktion får vi at vide, at der ved slutningen af det første århundrede fandtes 45 autentiske dokumenter om Jesus, uden at vi får at vide hvilke – Det Nye Testamente står dog nok for de 27. Vi får desuden den oplysning, at der i dag er over et hundred tusinde trykte biografier om Jesus alene på engelsk og endnu flere monografier. Men hvad er talt med her, og hvad siger det egentlig? I forlængelse af den i høj grad tvivlsomme op-

lysning, at ”de første kristne kirkebygninger går tilbage til omkring 50 e.Kr.” – jeg har som guide i Syrien mange gange udpeget en huskirke i Dura Europos ved Eufrat fra 230’erne til at være den ældste kendte – får vi at vide, at der nu er næsten en million kapeller, kirker, basilikaer, klostre, katedraler, deriblandt – og det er da rigtigt nok – nogle af de mest bemærkelsesværdige og smukkeste bygninger, der nogensinde er blevet opført (10). Tallene synes også at løbe af med forfatteren, når vi får at vide, at Herodes den Store i sin brutalitet ”slagtede over fyrre af sine hustruer og nære slægtninge”. Hvordan er dette tal opstået? I givet fald har Herodes regnet rigtig mange til sin slægt. Blandt de mange tal, der ellers optræder, er også forfatterens formodning om, ”at Jesus i løbet af sin treårige gerning må have lært ved måske så mange som 400 lejligheder, når menneskeskarer samledes, plus snesevis af andre gange, når lejlighed bød sig” (66).

Ikke overraskende tegner katolikken Paul Johnson et billede af Jesu mor, som går langt ud over, hvad evangelierne giver grundlag for. Således hedder det om den sekstenårige Maria, at ”hun kom fra et respektabelt hus, kunne læse og skrive, lave mad, væve og sy” (18). Her må det være den apokryfe evangelielitteratur, der er kilde. Ved englen Gabriels besøg var hun ”i færd med at læse” (18), et motiv, der vist først dukker op i ikonografien. Tilmed var hun i besiddelse af en ”omfattende hukommelse, og hun skulle mange år senere blive en hovedkilde for evangelisten Lukas, den græsktalende læge, hvis evangelium mest omfattende omhandler Jesu fødsel og barndom” (18). Dette skønmaleri af Maria optræder siden hen

adskillige steder i fremstillingen. Og som en god katolik forfægter Paul Johnson i hvert fald et par gange, at Maria ikke får andre børn end sin førstefødte (21; 30) – noget oversætteren i øvrigt dementerer i en note (21). At Maria ved episoden med Jesus som tolvårig i templet omtaler Josef som hans far, skyldes alene hensynsfuldhed, og Jesus ved i øvrigt allerede, at hans far er Gud, hvad han heller ikke forsøger at skjule (28).

Vi skal så også høre, at Jesus havde ”en evne til at tiltrække intelligente, uddannede, kultiverede og følsomme kvinder, som i hans ord fandt en religion, som var uendelig mere bevægende og tilfredsstillende end noget, de kunne få i synagogen eller Templet” (115). I det hele taget bliver kristendommen i Paul Johnsons optik til allerede i Jesu liv. Nyere forsknings påpegning af, at Jesus’ og også Paulus’ ”projekt” var et jødisk, nemlig at skabe den sande jødedom, har ikke sat sig spor her. For ”Jesus selv var universalist” (75). Ganske vist: ”Hans moder var jødinde af fødsel, men hans fader var Gud – hævet over alle personlige sondringer. Han havde intet hjem, ingen race, intet karakteristisk, som forbandt ham med en stamme eller en nation eller et sted ” (75). Et andet sted siges det ligeud: ”Jesus ville med sit Nye Testamente fuldkommen-gøre og erstatte Det Gamle for at gøre sine bud nærværende, relevante og betagende” (132). I det hele taget tegnes der et stærkt negativt billede af Jesu samtids jødedom (se f.eks. 67) – for nu slet ikke at tale om dens forskellige repræsentanter, der samler næsten lige så mange negative tillægsord, som Jesus og hans tilhængere forsynes med gode.

Som helhed betragtet bliver Paul Johnsons biografi en kritikløs, stærkt udglattende læsning tilført en kraftig psykologisering og sentimentalisering. Og som sagt: Jesus får de allerbedste anbefalinger og det igen og igen. Således kan vi være sikre på, ”at han var veluddannet”, kunne læse, ”for hans dybe og endda kritiske kendskab til de hellige skrifter er bevis på hans konstante studie af teksterne allerede fra barndommen” (28-29). Om hændelsen med kvinden grebet i hor (Joh 8,1-11) ved Johnson ligefrem at kunne supplere med, at hvad Jesus ved den lejlighed skrev i støvet, var de menneskers synder, som ville stene kvinden. ”Den kendsgerning, at han udførte denne vanskelige handling, og at det, han skrev, umiddelbart blev læst og forstået, tyder på, at han havde en ualmindelig klar og læselig håndskrift, man kunne forestille sig næsten en professionel skriftklogs håndskrift” (29). Overhovedet fremstår han fra optegnelserne om hans udtalelser som ”en civiliseret, kultiveret, uddannet mand, som valgte sine ord med stor omhyggelighed og præcision, med delikatesse, akkuratess og takt – alt sammen tegn på omfattende læsning i såvel verdslig som religiøs litteratur.” (29) Ja, Paul Johnson mener ligefrem, at Jesus foruden sit modersmål aramæisk samt hebraisk var bekendt med latin og græsk (29). ”Jeg tror, at Jesus ville have kunnet recitere passager fra Homer og Euripides, måske også Vergil. Men det er – hedder det dog – blot overordnede formodninger” (29).

Bedst kan man beskrive Paul Johnsons Jesus-bog som en groft harmoniserende genskrivning af de fire kanoniske evangelier, hvor mange og lange citater suppleres med det, forfat-

teren finder mangler i Det Nye Testamente, og som han åbenbart mener kan bidrage til dens livlighed og overbevisningskraft. Om ikke utallige, så dog snesevis af andre forunderligheder i Paul Johnsons fremstilling kunne her kalde på en bemærkning. Men smørsmageren skal jo ikke spise hele dritlen, så dette får være nok.

Oversættelsen er bestemt læselig, selv om der da er en længere række tilfælde, hvor det engelske skinner for meget igennem. Forkert er dog en gentagen gengivelse af Judaism med judaisme, som – hvis det overhovedet bruges på dansk – betegner Paulus' jødekristne modstandere, der forlangte omskærelse. Således skal vi f.eks. høre, at grunden til, at Maria, Martas søster, der på god katolsk vis identificeres ikke bare med Maria Magdalene, men også som synderinde (165; 151), "lyttede så opmærksomt var, at den religion han [Jesus] skitserede, var så forskellig fra den mosaiske judaisme" (111). Enkelte gange kommer Bent Jensen dog med det rigtige "jødedommen" (83; 119). At jeg ikke kan forsones mig med, at "opstandelse" skal hedde "genopstandelse", fordi det på engelsk hedder resurrection, må jeg vel leve med i en tid, hvor dette sprog trænger sig stadig mere ind i det danske.

Når jeg på denne måde mener, at Paul Johnsons Jesus-bog i hvert fald for en faglig betragtning ikke er nogen god bog, hvorfor så skrive så relativt udførligt om den? For forfatteren fremstår snarere som en frisk frikirkeprædikant end som sprænglærd. Selvfølgelig kan den have sin værdi som et overraskende vidnesbyrd om den læseroplevelse, som en engelsk faghistoriker åbenbart har haft omkring evangelierne ved ikke

på nogen måde at forholde sig faghistorisk til dem. Men denne bog er for mig først og fremmest interessant, fordi en dansk historiker faktisk uden nævneværdige forbehold lyser den i kuld og køn. Her møder vi åbenbart grænsen for Bent Jensens kritiske sans. Derfor er det både oplysende og en rigtig god ide, at oversætteren har forsynet denne udgivelse med en efterskrift: ”Med Søndagsskolens Jesus i bagagen” (179-191). For her tegner Bent Jensen et følsomt og taknemmeligt billede af sin opvækst i et indremissionsk miljø i den jyske by Kjellerup, hvorunder han ikke mindst rister en kærlig minde-rune over sine forældre. Han fortæller desuden, hvordan det på den baggrund blev et chok for ham at møde bibelkritikken i skikkelse af P.G. Lindhardt, som dog ikke kunne undgå at aftvinge ham respekt. Han vovede imidlertid ikke på universitetet at kaste sig over teologien, men valgte altså historiefaget. Det er for mig uden sammenligning bogens mest læseværdige kapitel.

Samtidig er selve overskriften på denne efterskrift sigende. For det er åbenbart virkelig sin søndagsskoles Jesus, Bent Jensen genfinder i Paul Johnsons bog. For læseren kan det opleves som et vidnesbyrd om en barnetro, der aldrig blev en voksentro. Ganske vist fortæller Bent Jensen i et afsnit med overskriften ”Kildekritikken – hvem var Jesus, og hvad ville han?” (186-191) om sin læsning af et par Jesu-liv-bøger. Her påkalder især Bent Jensens overraskende begejstring for Vilhelm Grønbechs *Jesus Menneskesønnen* fra 1935 sig interesse. For hans Jesus er en egensindig og radikal nyttegning af evangeliernes hovedperson i Grønbechs helt egen oplevelse, ja billede. Som

Poul Juul Foss har formuleret det: Grønbechs ”egen videnskabelige metode bestod i en slags genoplevelsesproces”, hvor det derfor gælder: ”Hans egen noget kontroversielle personlighed genkender man i hans skildring” (se for en mere udførlig beskrivelse af Grønbechs Jesus-bog min *Jesu-liv-litteratur i Danmark* (ANIS 2008), 101-106). Så det kunne se ud, som om det er Paul Johnsons stærkt personlige genoplevelse af Jesus, der har fascineret Bent Jensen så meget, at han har villet række hans bog videre til et dansk publikum.